

Protocol medisch handelen

1. Inleiding over medicijnverstrekking en medisch handelen

In onze scholen worden medewerkers regelmatig geconfronteerd met de vraag van ouders/verzorgers of zij geneesmiddelen willen toedienen aan hun kind of medische handelingen willen verrichten. De school en de medewerker die de medicijnen toedient of de medische handeling uitvoert, kan (wanneer er iets mis gaat) aansprakelijk worden gesteld. Daarom is het van belang om bij het toedienen van medicijnen altijd volgens onderstaande richtlijnen te werk te gaan.

2. Wettelijke regels en aansprakelijkheid

Er is een aantal soorten medische handelingen op school te identificeren:

1. handelingen waarvoor de wet BIG niet geldt. Dit zijn handelingen zonder grote medische risico's, zoals het geven van zelfhulpmedicijnen als paracetamol, azaron, ed.
2. voorbehouden handelingen waarvoor de wet BIG **wel** geldt. BIG staat voor: *Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg*. De Wet BIG geeft regels voor beroepen in de gezondheidszorg en biedt personen bescherming tegen ondeskundig en onzorgvuldig handelen. Het BIG-register is een onderdeel van de Wet BIG.

BIG-(voorbehouden)handelingen zijn handelingen die risicovol zijn, zoals het geven van injecties en het toedienen van sondevoeding. Deze mogen slechts worden uitgevoerd door artsen en door verpleegkundigen en door mensen die hiervoor een bekwaamheidsverklaring hebben.

3. Standpunt Palludara

3a. Medicatie (niet vallend onder de wet BIG)

Het bestuur heeft er voor gekozen dat personeel wel medicijnen mag verstrekken (op verzoek van ouders/verzorgers) die geen onderdeel uitmaken van de wet BIG. Hier gaat het bijvoorbeeld om homeopathische of zelfhulpmedicijnen verkrijgbaar bij de drogist (zie bijlage 1). Leerlingen krijgen soms medicijnen of andere middelen voorgeschreven die zij een aantal malen per dag moeten gebruiken, dus ook tijdens schooluren. Te denken valt bijvoorbeeld aan puffjes voor astma, antibiotica of psychostimulantia die de leerontwikkeling van de leerling bevorderen. Ouders vragen dan aan de schoolleiding of een personeelslid deze middelen wil verstrekken. De school zegt nee, tenzij er dringende redenen zijn om het wel te doen en als het uitvoerbaar is voor een medewerker van de school. In deze situatie wordt de toestemming van de ouders schriftelijk vastgelegd. Het bestuur geeft alleen toestemming voor oraal toe te dienen medicijnen of uitwendig te gebruiken crèmes. Het teamlid heeft altijd het recht om de toediening van medicijnen te weigeren. Als dit het geval is, zal er binnen het team worden bekeken of er een andere collega bereid is de taak over te nemen. De medicijnen worden alleen verstrekt mits het toestemmingsformulier (bijvoorbeeld bij de aanmelding van de leerling) door de ouders/verzorgers is ingevuld, dit geldt dus ook voor paracetamol, azaron, etc. Hiervoor wordt het formulier "verklaring met betrekking tot het verstrekken van geneesmiddelen" bij de aanmelding van nieuwe leerlingen gebruikt (zie bijlage 2).

De volgende zaken worden schriftelijk vastgelegd:

- Om welke geneesmiddelen het gaat;
- Hoe vaak het gegeven moet worden;
- In welke hoeveelheden;
- Op welke manier de geneesmiddelen gebruikt moeten worden;
- De periode waarin de geneesmiddelen moeten worden verstrekt;
- De wijze van bewaren en opbergen;
- Veel voorkomende bijwerkingen (ook bij de sport- en spelactiviteiten);
- De wijze van controle op de vervaldatum.

Door het vastleggen van gegevens geven ouders/verzorgers duidelijk aan wat zij van de school verwachten en weet de school op haar beurt precies wat zij moet doen en waar zij verantwoordelijk voor is. Wanneer het gaat om het verstrekken van geneesmiddelen gedurende een lange periode moet regelmatig (afhankelijk van het ziektebeeld) met ouders overlegd worden over de ziekte en de noodzaak van geneesmiddelengebruik op school. Elke school bewaart de medicatie afgesloten.

Voorwaarden voor uitvoering

Ouders zijn verantwoordelijk voor de uitvoeringsvoorwaarden:

- verversing van de medicijnen wanneer de houdbaarheidsdatum dreigt te verlopen;
- het lezen van de bijsluiters en het verstrekken van de belangrijke informatie hierin aan de school;
- het verstrekken van informatie rond toediening (ook schriftelijk) aan de persoon die het geneesmiddel mag toedienen
- Een nieuw geneesmiddel wordt altijd eerst thuis gebruikt.

De school volgt de volgende stappen:

- Er wordt aan de ouders een recent medisch paspoort gevraagd; dit kan bij iedere apotheek aangevraagd worden en geeft een overzicht van de namen van de medicijnen en het gebruik ervan;
- De bijsluiters worden zorgvuldig gelezen
- Er worden afspraken gemaakt met de ouders over wie het middel zal toedienen en wanneer;
- De persoon die het geneesmiddel toe mag dienen wordt hiervoor geïnstrueerd door de ouders;
- Per keer wordt op een aftekenlijst genoteerd dat het geneesmiddel aan het betreffende kind is gegeven;
- De uiterste gebruiksdatum wordt voor elke toediening gecontroleerd;
- Neemt de geneesmiddelen alleen in ontvangst wanneer ze in de originele verpakking zitten en uitgeschreven zijn op naam van het betreffende kind;
- Het geneesmiddel wordt afgesloten, buiten het bereik van leerlingen en/of onbevoegden bewaard;
- Zorgt ervoor dat er een schriftelijke procedure aanwezig is hoe gehandeld moet worden in geval van een calamiteit met een geneesmiddel, inclusief telefoonnummers wie in welk geval gewaarschuwd dient te worden;
- Wanneer het medicijn verkeerd wordt toegediend of het verkeerde medicijn wordt gegeven, wordt direct contact gezocht met de huisarts of medisch specialist van de leerling.

3b. Voorbehouden medische handelingen (Wet BIG)

Het bestuur heeft er voor gekozen om voorbehouden medische handelingen (waarvoor een BIG- registratie nodig is) niet door personeelsleden te laten uitvoeren. Waar het gaat om levensreddende medische handelingen als gevolg van een

acute allergie of shock, worden er individuele afspraken gemaakt tussen schoolleiding, ouders en een aantal specifieke personeelsleden, die hier *vrijwillig* voor kiezen. In geval van andere levensbedreigende situaties zal worden gehandeld vanuit de in Nederland geldende burgerplicht (dus ongeacht het deskundigheidsniveau).

Dit betekent dat voorbehouden medische handelingen niet door het personeel worden uitgevoerd en dat niet- voorbehouden medische handelingen bij voorkeur niet door het personeel worden uitgevoerd (voorbeelden zijn te vinden in de bijlage 1). Het verrichten van medische handelingen wordt bij voorkeur uitgevoerd door de ouders/verzorgers van de leerling. Er kan ook gedacht worden aan het inschakelen van de thuiszorg.

3c. Niet- voorbehouden medische handelingen

Het bestuur heeft er voor gekozen om terughoudend te zijn met de niet-voorbehouden medische handelingen (waarvoor geen BIG- registratie nodig is) en deze bij voorkeur niet door personeelsleden te laten uitvoeren. Ten einde onnodige (aansprakelijkheids-)risico's te voorkomen bepaalt het bestuur dat het verrichten van alle medische handelingen binnen de school bij voorkeur niet plaatsvindt door de medewerkers. Voor deze niet- voorbehouden handelingen kunnen er in (incidentele gevallen) uitzonderingen gemaakt worden. In dit geval is er te allen tijde een 'verklaring met betrekking tot het verstrekken van geneesmiddelen' opgesteld (zie bijlage 1 onder C en bijlage 2) en is het hier personeel dat hiervoor vrijwillig kiest op de hoogte van de van de toedieningsprocedure en bijwerkingen.

Het toedienen van neus-, oor- en oogdruppels, begeleiding bij inhalatiemedicatie en medicatie op recept van een arts vallen ook onder de niet- voorbehouden handelingen. Deze worden alleen toegediend wanneer een 'verklaring met betrekking tot het verstrekken van geneesmiddelen' is opgesteld (zie ook C en bijlage 2) en als het personeel hiervoor vrijwillig kiest, op de hoogte is van de toedieningsprocedure en bijwerkingen.

Het teamlid heeft het recht om de toediening van medicijnen te weigeren. Als dit het geval is, zal er binnen het team worden bekeken of er een andere collega bereid is de taak over te nemen. Voor de individuele medewerker geldt ook dat hij mag weigeren handelingen uit te voeren waarvoor hij zich niet bekwaam acht. Ouders zijn verantwoordelijk als het gaat om informatieverstrekking (denk aan toediening, houdbaarheidsdatum en bijwerkingen van medicijnen) naar de school.

Voor alle drie beschreven uitspraken geldt dat de school en de medewerkers zich er van bewust moeten zijn dat zij met het verrichten van medische handelingen of het toedienen van medicijnen, aansprakelijk kunnen worden gesteld.

Mocht zich onverhoopt ten gevolge van een medische handeling een calamiteit voordoen, dan wordt direct contact gezocht met de huisarts en/of specialist van de leerling. Bij (het vermoeden van) een ernstige situatie wordt direct het landelijk alarmnummer 112 gebeld, ook bij twijfel. Er wordt tevens voor gezorgd dat alle relevante gegevens van de leerling eenvoudig beschikbaar zijn, zoals: naam, geboortedatum, adres, huisarts en specialist van de leerling. Er wordt gemeld bij welke handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan en welke verschijnselen bij de leerling waargenomen zijn.

4. Een leerling wordt ziek op school

In zijn algemeenheid is een personeelslid niet deskundig om een juiste diagnose te stellen. De grootst mogelijke terughoudendheid is hier dan ook geboden. Uitgangspunt

moet zijn dat een kind dat ziek is, naar huis moet. De leerkracht of schoolleiding zal, in geval van ziekte, altijd contact op nemen met de ouders/verzorgers om te overleggen wat er moet gebeuren (is er iemand thuis om het kind op te vangen, wordt het kind gehaald of moet het gebracht worden, moet het naar de huisarts, etc.).

Wanneer een personeelslid inschat dat de leerling bij een eenvoudig middel gebaat is, en ouders hebben geen toestemmingsformulier ingevuld en ondertekend, dan wordt eerst contact gezocht met de ouders om toestemming aan de ouders te vragen om het (homeopathische) zelfhulpmiddel te verstrekken. Zelfs als ouders wel het toestemmingsformulier hebben ondertekend en akkoord zijn met het toedienen van medicijnen, is telefonisch contact onderhouden met het thuisfront wenselijk.

Wanneer de ouders en andere 'achtervang' (door de ouders aangewezen vertegenwoordigers) niet te bereiken zijn, kan de leerling niet naar huis gestuurd worden zonder dat daar toezicht is. Dan kunnen de medicijnen niet met toestemming van de ouders verstrekt worden. Het personeelslid kan dan besluiten, altijd na overleg met een collega, om zelf een (homeopathische) zelfhulpmiddel te geven, hiervoor wordt expliciet toestemming gevraagd aan alle ouders/verzorgers op het aanmeldingsformulier. Daarnaast moet hij/zij inschatten of niet alsnog een (huis)arts geraadpleegd moet worden. Bij twijfel wordt altijd een arts geraadpleegd. Ook hier geldt dat ouders verantwoordelijk zijn voor de informatieverstrekking, ook rond bijzondere omstandigheden (schoolreisje, kamp en excursies).

Bij de aanmelding kunnen ouders middels het invullen van het formulier aangeven of ze toestemming verlenen voor het toedienen van medicatie aan hun kind. Ze kunnen ook expliciet aangeven dat ze hier bezwaren tegen hebben.

4b. Infectieziekten

In het geval van het optreden van een infectieziekte dienen er maatregelen te worden getroffen om te voorkomen dat de infectieziekte zich verder verspreidt, hiervoor zijn onze scholen verplicht infectieziekten te melden (artikel 26 van de Wet publieke gezondheid). Dit betekent dat we binnen de wettelijke norm van één werkdag een melding maken het optreden van een ongewoon aantal van de hieronder genoemde aandoeningen van vermoedelijk infectieuze aard, zowel bij leerlingen als personeel bij de plaatselijke GGD:

- Acute maag- en darmaandoeningen;
- Geelzucht;
- Huidaandoeningen;
- Andere ernstige aandoeningen van vermoedelijk infectieuze aard. Denk hierbij bijvoorbeeld aan hersenvliesontsteking of meerdere gevallen van longontsteking in korte tijd.

4c. Huid- en wondverzorging

Wanneer een kind of medewerker een open (schaaf)wondje heeft, moet infectie voorkomen worden. De wondverzorging wordt bij voorkeur door een bedrijfshulpverlener uitgevoerd, aangezien deze ook de risico's kent van bloed en de kennis rond wondverzorging paraat heeft. De bedrijfshulpverlener kan de wond (al dan niet voor een tijdelijke periode) verzorgen.

Bijlage 1: Voorbeelden van (homeopathische) zelfhulpmedicijnen, voorbehouden handelingen en niet voorbehouden handelingen

- a. Het bestuur van Palludara geeft toestemming (op verzoek van ouders/verzorgers) tot het verstrekken van (tussen haakjes staan voorbeelden van de betreffende medicijnen):
 - Pijnstillers (paracetamol)
 - Psychostimulantia (ritalin, concerta, risperdal, methylfenidaat)
 - Hoestdranken (bisolvon, natterman, tijmsiroop)
 - Tabletten tegen keelpijn (trachitol, strepsils)
 - Anti-diarreemiddelen (norit, diacure, imodium)
 - Laxeermiddelen (dulcolax, lactulose)
 - Anti-wagenziektmiddelen (cylizine, primatour, idyl)
 - Smeermiddelen tegen spierpijn of pijn na kneuzingen,
 - Antimycotica: schimmelwerende of schimmeldodende geneesmiddelen (daktarin, miconazol, canesten)
 - Antacida: maagzuurremmers (rennie, maalox)
 - Homeopathische middelen, zoals:
 - Producten van VSM (Calendulan, Cardiflor, Nisyleen, Prriikweg, Tussikind)
 - Producten van A. Vogel (Echinaforce, zoutoplossing, Atrosan)

- b. Het bestuur van Palludara geeft toestemming voor niet- voorbehouden handelingen (op verzoek van ouders/verzorgers) wanneer een 'verklaring met betrekking tot het verstrekken van geneesmiddelen' is opgesteld en als het personeel hier vrijwillig voor kiest:
 - Geneesmiddelen op recept van de arts (antibiotica, corticosteroiden)
 - Ontstekingsremmers (ibuprofen);
 - Neusdruppels (otrivin, nasonex, prevalin, xylometazoline)
 - Oogdruppels (prevalin, optrex)
 - Oordruppels (earex, otalgan)
 - Begeleiding bij inhalatiemedicatie
 - gebruik EPI- pen (hiervoor geldt de 'burgerplicht', als er een acute allergische reactie optreedt en er snel moet worden gehandeld)

- c. Het bestuur van Palludara geeft geen toestemming voor:
 - Rectaal toe te dienen medicijnen (zetpillen, klysma's)
 - Medicijnen toe te dienen op/in geslachtsorganen, zoals vaginaal (bijvoorbeeld antimycotica)
 - Verwisselen van een stoma
 - Voorbehouden handelingen (dus alleen mogelijk door BIG- geregistreerde)
 - het toedienen van medicijnen per injectie, sonde of katheter
 - Bloedsuiker prikken
 - Medicijnen (zoals insuline) per injectie toedienen

Bijlage 2: Toestemmingsverklaring geneesmiddelen

VERKLARING MET BETREKKING TOT HET VERSTREKKEN VAN GENEESMIDDELEN

1. Hierbij geeft (naam ouder/verzorger): _____
ouder/verzorger van (naam kind): _____

expliciet geen toestemming voor het toedienen van (homeopathische) zelfhulpmedicatie

toestemming om zijn/haar kind tijdens het verblijf op school en in bijzondere omstandigheden (zoals bij schoolreisjes, excursies en kamp) het hierna genoemde (homeopathische) zelfhulpmiddelen (zie 3a) of niet voorbehouden medische handeling (3c) uit te voeren of toe te dienen.

Aan docent/andere medewerker van school: _____

Huisarts: _____

Medisch specialist: _____

2. Naam geneesmiddel/zelfzorgmiddel: _____

3. Het geneesmiddel/zelfzorgmiddel dient te worden verstrekt van (begindatum): _____ tot (einddatum): _____

Bij langdurig gebruik:

- houdbaarheidsdatum geneesmiddel/zelfzorgmiddel: _____

- geplande datum evaluatie toediening: _____

4. Dosering: _____

5. Tijdstip van toediening:

Uur: 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18

Bijzondere aanwijzingen: _____
(b.v. ... uur voor/na de maaltijd; niet met melkproducten geven; zittend, op schoot, liggend, staand)

Voorbeeld 6. Wijze van toediening: _____
(b.v. via mond - neus - oog - oor - huid)

7. Het geneesmiddel/zelfzorgmiddel dient bewaard te worden op de volgende plaats (b.v. koelkast, buiten bereik van kinderen of andere plaats): _____

8. Voor akkoord,

Plaats en datum: _____

Handtekening ouder/verzorger 1: _____

Handtekening ouder/verzorger 2: _____